

ઘડિયાળના કારખાનામાં કામ કરતા કમ્પ્યુટરના જાતિ, શિક્ષણ, અને નિયંત્રણ કેન્દ્રના સંદર્ભમાં જીવનસંતોષનો અભ્યાસ

સારાંશ:

પ્રસ્તુત સંશોધનનો મૂળ હેતુ ઘડિયાળના કારખાનામાં કામ કરતા કમ્પ્યુટરના જાતિ, શિક્ષણ અને નિયંત્રણ કેન્દ્રના સંદર્ભમાં જીવનસંતોષનો અભ્યાસ કરવાનો છે. જેમાં મોરબી શહેરના "સમય અને જ્યશ્રી ટાઇમ્સ" એમ બે કારખાનાની પસંદગી કરવામાં આવેલી. હેતુને ધ્યાનમાં રાખીને પુરૂષ અને સ્ત્રી કમ્પ્યુટર બંનેની ૫૦-૫૦ ની એમ કુલ ૧૦૦ સંખ્યાને યદચ્છ રીતે પસંદગી કરવામાં આવેલી. આ કમ્પ્યુટરના લઘુત્તમ તેમજ મહત્તમ ઉંમર ૩૫થી ૫૦ વચ્ચેની રાખેલી. આ ઉપરાંત શિક્ષણની અસરને તપાસવા માટે શિક્ષિત તેમજ અશિક્ષિત કમ્પ્યુટરના પ્રમાણ સરખા પ્રમાણમાં લેવા માટેનો પ્રયાસ કરેલો. પી. કે. ઠીલોન (૧૯૮૮) રચિત LIFE SATISFACTION INVENTORYનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. જે શિક્ષિત અને અશિક્ષિત, પરણેલા પુરૂષ અને સ્ત્રીની જીવનસંતોષ માપે છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસના વિવિધ હેતુ સિદ્ધ કરવા માટે 'ટી' કસોટીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. સામાન્યતઃ એવું મનાય છે કે સ્ત્રીઓ અને પુરૂષોના જીવનસંતોષમાં તફાવત સંભવી શકે, પરંતુ અહિંયા મળેલ ટી- કિંમત એ બાબત પુરવાર કરતી નથી. જ્યારે આપણે શિક્ષિત સ્ત્રી-પુરૂષોના જીવનસંતોષના પ્રાપ્તિકોને પ્રાપ્ત થયેલ કિંમતમાં આ સાથેકતા જોઈ શકીએ છીએ જેના શક્ય કારણરૂપ એમ દર્શાવી શકાય કે શિક્ષણની અસરએ મનુષ્ય પર થોડા- ઘણા અંશે થાય જ છે. જેમાં સ્ત્રી-પુરૂષોમાં ભેદ જણાતો નથી.

પ્રસ્તાવના:

સાંપ્રત યુગમાં માનવી જ્યારે આધુનિકરણ તરફ જેમ હરણ ફાળ માંડી છે, તેમ-તેમ પોતાના જીવનમાં જરૂરિયાતના પોટલામાં વધારો કરતો જાય છે. જ્યારે તેઓની આ જરૂરિયાતોનું સંપૂર્ણ પણે સંતુષ્ટિકરણ થતું નથી, ત્યારે તે એક પ્રકારની ઉણપ અનુભૂતિ કરે છે. આવી નિષેધાત્મક પ્રકારની અનુભૂતિ તેઓમાં અછતપણાની વૃત્તિ પેદા કરે છે. આવી નકારાત્મક લાગણી માનવીને પોતાના જીવનમાં ડગલેને પગલે અસુખ ભાવ પેદા કરાવે છે. ઘણીવાર માનવીની માનસિક સ્થિતિને ખરાબ કરવામાં આવી અસુખ લાગણી મોટા પ્રમાણમાં ભાગ ભજવે છે.

દરેક વખતે માનવી પોતાની અપેક્ષાને અનુરૂપ પ્રાપ્ત થતું હોતું નથી, તે સમજી શકાય તેવી વાત છે અને આ હકિકત છે કે ઘણા માનવી પોતાના સ્વપ્નોની દિવાલનો ભૂકો થતા પણ જોઈ શકતા નથી. આવી વ્યક્તિઓ સતત પ્રયાસ કરવા છતાં પણ જ્યારે નિષ્ફળતા મેળવે છે, ત્યારે નેતે જીવનમાં અસંતોષની અનુભૂતિ થાય છે.

ફોઈડે પણ પોતાના સિધ્ધાંતોની સમજૂતીમાં સલામતી બાદ સુખ પ્રાપ્તિના સિધ્ધાંતને સ્થાન આપ્યું છે. તેણે પણ તાત્કાલિક સંતોષને મહત્વનું ગણાવ્યું છે. તેમના મત મુજબ સમગ્ર જીવનનો અંતિમ અર્થ જ સુખ પ્રાપ્તિ છે. માનવીની તમામ પ્રવૃત્તિઓ આ સિધ્ધાંતને અનુસરે છે. વ્યક્તિગત ભિન્નતાના ગુણને લિધે એ બાબત સ્વિકાર્યે બની રહે કે દરેક વ્યક્તિ સ્થિતિનું એક સરખું પ્રત્યક્ષિ કરણ કરતી હોતી નથી. એમાય ખાસ કરીને જ્યારે ભારતીય સંસ્કૃતિમાંતો સ્ત્રી અને પુરૂષ બંને સમાજના અભિન્ન અંગોનો ઉછેર જ અલગ-અલગ રીતે થાય છે ત્યારે તેઓના દષ્ટિકોણમાં આ તફાવત માપવો જરૂરી બની રહે છે.

ભારતીય સંસ્કૃતિમાં સહિષ્ણુતા પર વધારે ભાર મૂકનાર લોકો પોતાના જીવનમાં પ્રાપ્ત થનારા સુખ-દુઃખમાં 'નસીબને' આગવું સ્થાન આપે છે. જ્યારે અમુક લોકો પોતાની શક્તિને જ મહત્વની સમજે છે. આવા બે વિરોધી પ્રવાહમાં દોડી જનાર માનવીના જીવન સંતોષ માપવાનો પ્રશ્ન ઉભો થાય છે.

સામાન્યતઃ 'જીવનસંતોષ એટલે વ્યક્તિને પોતાના જીવન પ્રત્યે અનુભવાતી સમગ્ર વિધાયક લાગણીનું પ્રમાણ' એમ આપણે વ્યાખ્યા કરીએ છીએ. જીવન સંતોષ પર વિવિધ પરિબલોની અસર થતી જોવા મળતી હોય છે. આમાંથી અમુક અસર વિધાયક સ્વરૂપની તો અમુક અસર નિષેધક સ્વરૂપની હોય છે. વિધેયક સ્વરૂપની અસરો માનવીના સંતોષના ભાવને પેદા કરવામાં અગત્યની ભૂમિકા ભજવે છે. અહિંયા જીવનસંતોષ પર જાતિ, શિક્ષણ, નિયંત્રણ કેન્દ્રક વગેરેની અસર પડે છે કે કેમ, તે જાણવાના આશયથી અભ્યાસ થયેલો છે.

હેતુઓ

૧. ઘડિયાળના કારખાનામાં કામ કરતા પુરૂષો અને સ્ત્રીઓના જીવનસંતોષના પ્રાપ્તાંકોમાં તફાવત છે કે કેમ તે અંગે જાણકારી મેળવવી.
૨. શિક્ષિત અને અશિક્ષિત કમ્પ્યુટરના જીવનસંતોષના પ્રાપ્તાંકોમાં તફાવત છે કે કેમ તે અંગે જાણકારી મેળવવી.
૩. બાહ્ય અને આંતરિક નિયંત્રણ કેન્દ્રક ધરાવતા કમ્પ્યુટરના જીવનસંતોષના પ્રાપ્તાંકોમાં તફાવત છે કે કેમ તે અંગે જાણકારી મેળવવી.
૪. શિક્ષિત પુરૂષો અને સ્ત્રીઓના જીવનસંતોષના પ્રાપ્તાંકોમાં તફાવત છે કે તે તપાસવું.
૫. અશિક્ષિત પુરૂષો અને સ્ત્રીઓના જીવનસંતોષના પ્રાપ્તાંકોમાં તફાવત છે કે તે તપાસવું.
૬. બાહ્ય નિયંત્રણ કેન્દ્રક ધરાવતા પુરૂષો અને સ્ત્રીઓના જીવનસંતોષના પ્રાપ્તાંકોમાં તફાવત છે કે કેમ તે અંગે જાણકારી મેળવવી.
૭. આંતરિક નિયંત્રણ કેન્દ્રક ધરાવતા પુરૂષો અને સ્ત્રીઓના જીવનસંતોષના પ્રાપ્તાંકોમાં તફાવત છે કે કેમ તે અંગે જાણકારી મેળવવી.

પધ્ધતી:

નમૂના:

પ્રસ્તુત અભ્યાસનો હેતુ ઘડિયાળના કારખાનામાં કામ કરતા કમ્પ્યુટર ઓપરેટર્સની જાતિ, શિક્ષણ અને નિયંત્રણ કેન્દ્રકની તેમજ જીવનસંતોષ પર અસરના માપન અંગેનો હોવાથી હેતુને સિધ્ધ કરવા માટે મોરબી શહેરના "સમય અને જ્યશ્રી ટાઇમ્સ" એમ બે કારખાનાની પસંદગી કરવામાં આવેલી. હેતુને ધ્યાનમાં રાખીને પુરુષ અને સ્ત્રી કમ્પ્યુટર ઓપરેટર્સની ૫૦-૫૦ ની એમ કુલ ૧૦૦ સંખ્યાને યદ્યચ્છ રીતે પસંદ કરવામાં આવેલી. આ કમ્પ્યુટર ઓપરેટર્સની લઘુત્તમ તેમજ મહત્તમ ઉંમર ૩૫થી ૫૦ વચ્ચેની રાખેલી. આ ઉપરાંત શિક્ષણની અસરને તપાસવા માટે શિક્ષિત તેમજ અશિક્ષિત કમ્પ્યુટર ઓપરેટર્સનું પ્રમાણ સરખા પ્રમાણમાં લેવા માટેનો પ્રયાસ કરેલો.

સાધનો:

૧. વ્યક્તિગત માહિતી પત્રક:

અભ્યાસના હેતુને ધ્યાનમાં રાખીને વ્યક્તિગત માહિતી પત્રક તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું. જેમાં કમ્પ્યુટર ઓપરેટર્સની જાતિ, શિક્ષણ અને ઉંમરની માહિતી એકત્રિત કરવામાં આવેલી હતી.

૨. જીવનસંતોષ માપનની તુલા:

પી. કે. ઢીલોન (૧૯૮૮) રચિત LIFE SATISSACTION INVENTORYનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. જે શિક્ષિત અને અશિક્ષિત, પરણિત પુરુષ અને સ્ત્રીઓની જીવનસંતોષ માપે છે. જેમાં લિક્ટે પધ્ધતિથી ગુણાંકન કરવામાં આવેલ છે. એટલે કે દૃઢપણે સંમત, અનિશ્ચિત, અસંમત અને દૃઢ પણે અસંમત ના પ્રચારો પર અનુક્રમે ૫, ૪, ૩, ૨, ૧ એમ ગુણાંકન કરવામાં આવે છે. મૂળ સંશોધકે આ તુલાની વિસવસનિયતા અર્ધે વિભાજન પધ્ધતિ અને કસોટી પુનઃકસોટી થી શોધતા વિસવસનિયતા આંકો અનુક્રમે .૯૦ અને .૯૪ જોવા મળ્યા હતા. પ્રસ્તુત સંશોધકે તુલાનું ગુજરાતી ઉપાંતરણ (N=50) કરી તેની કસોટી પુનઃકસોટી દ્વારા વિસવસનિયતા આંક શોધતા .૯૨ જોવા મળ્યો હતો. યથાર્થતાની નોંધ પણ મેન્યુઅલમાં કરવામાં આવી છે.

૩. નિયંત્રણ કેન્દ્રક તુલા:

ભોગાયતા(૧૯૮૫) દ્વારા ગુજરાતી ભાષામાં રૂપાંતરણ કરેલ RATTER'S INTERNAL EXTERNAL LOCUS OF CONTROL SCALE નો ઉપયોગ કમ્પ્યુટર ઓપરેટર્સના આંતરિક-બાહ્ય નિયંત્રણ કેન્દ્રક માપવા માટે કરવામાં આવેલ. ભાવનગર જિલ્લાના દશમાં ધોરણના ૧૦૦ છોકરા-છોકરીઓને ૧૯૮૩-૮૪ના શૈક્ષણિક વર્ષે દરમિયાન આ તુલાનું ગુજરાતી રૂપાંતરણ આપવામાં આવ્યું હતું. ગુજરાતી રૂપાંતરણની કસોટી પુનઃકસોટી દ્વારા વિસવસનિયતા આંક શોધતા .૭૦ જોવા મળ્યો હતો. પ્રસ્તુત સંશોધકે ૩૦ વૃદ્ધો પર કસોટી પુનઃકસોટી પધ્ધતિ વડે શોધેલ વિશ્વાસનિયતા આંક .૯૫ પ્રાપ્ત થયો હતો. ગુજરાતી રૂપાંતરણ ની મૂળ અંગ્રેજી રૂપાંતર સાથેની મૂલક સંબંધિત યથાર્થતા .૮૮ હતી.

આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓ:

પ્રસ્તુત અભ્યાસના વિવિધ હેતુ સિધ્ધકરવા માટે 'ટી' કસોટીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પરિણામ કોષ્ટક:

પ્રસ્તુત અભ્યાસનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ઘડિયાળના કારખાનામાં કામ કરતા કર્મચારીના જાતિ, શિક્ષણ અને નિયંત્રણ કેન્દ્રકની તેમના જીવનસંતોષ પર અસર માપન અંગેનો હતો. જેના વિવિધ પ્રાપ્તાંકો નીચેના કોષ્ટક પરથી જોઈ શકાય એમ છે.

કોષ્ટક નં-૧

ઘડિયાળના કારખાનામાં કામ કરતા કર્મચારીઓના શિક્ષણ અને નિયંત્રણ કેન્દ્રકના પ્રાપ્તાંક પરથી જીવન સંતોષના સંદર્ભમાં ટી ટેસ્ટ

N=૧૦૦

ક્રમ	ચલ		સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરિનો તફાવત	ટી કિંમત
૧	જાતિ	પુરૂષો	૫૦.૪૪	૬.૬૯	૧.૦૨	૦.૭૫
		સ્ત્રી	૪૯.૪૨	૬.૯૪		
૨	શિક્ષણ	શિક્ષિત	૫૧.૬૨	૬.૧૩	૩.૧૯	૨.૪૨
		અશિક્ષિત	૪૮.૪૩	૭.૦૮		
૩	નિયંત્રણ કેન્દ્રક	બાહ્ય	૫૦.૦૯	૭.૪૫	૦.૬૬	૦.૨૭
		આંતરીક	૪૯.૭૩	૫.૯૫		

કોષ્ટક નં ૧ પર દૃષ્ટિ કરતા જણાશે કે પુરૂષો અને સ્ત્રીઓ એમ જાતિના જીવનસંતોષ માપનની 'ટી' કિંમત ૦.૭૫ છે. જે ૦.૫ કક્ષાએ સાથેકતા દર્શાવતો નથી. તેમની સરસરી પુરૂષ-સ્ત્રી અનુક્રમે ૫૦.૪૪ અને ૪૯.૪૨ જોવા મળે છે. જેનું પ્રમાણ વિચલન પુરૂષ-સ્ત્રી અનુક્રમે ૬.૬૯ અને ૬.૯૪ જોવા મળે છે. જ્યારે તેનો સરાસરી તફાવત ૦.૭૫ જોવા મળે છે. એવી જ રીતે શિક્ષણ અંગેના પ્રાપ્તાંકો પર દૃષ્ટિપાંત કરતા જોવા મળે છે કે ટી-કિંમત ૨.૪૨ મળેલી છે. જ્યારે તેનું પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૬.૧૩ અને ૭.૦૮ જોવા મળે છે. અને તેનો સરાસરી તફાવત ૩.૧૯ જોવા મળે છે.

નિયંત્રણ કેન્દ્રકના પ્રાપ્તાંકો પર દૃષ્ટિપાંત કરતા જણાશે કે તેની ટી કિંમત ૦.૨૭ જોવા મળે છે. જે કોઈ પણ કક્ષાએ સાથેકતા દર્શાવતી નથી. નિયંત્રણ કેન્દ્રકની સરાસરી બાહ્ય અને આંતરિક એમ અનુક્રમે ૫૦.૦૯ અને ૪૯.૭૩ છે. જ્યારે તેનું પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૭.૪૫ અને ૫.૯૫ જોવા મળે છે. જ્યારે તેનો સરાસરી તફાવત ૦.૬૬ પ્રાપ્ત થાય છે.

કોષ્ટક નં ૨

ક્રમ	ચલ		સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીનો તફાવત	ટી મૂલ્ય
૧	શિક્ષિત	પુરુષ સ્ત્રીઓ	૫૩.૧૩ ૫૦.૦૪	૪.૬૦ ૫.૨૭	૩.૦૯	૨.૧૫
૨	અશિક્ષિત	પુરુષ સ્ત્રીઓ	૪૭.૯૬ ૪૮.૮૯	૬.૬૭ ૭.૪૨	૦.૯૩	-૦.૪૮
૩	બાહ્ય નિયંત્રણ કેન્દ્રક	પુરુષ સ્ત્રીઓ	૫૧.૧૮ ૪૯.૦૦	૬.૭૧ ૭.૯૮	૨.૧૮	૧.૧૧
૪	બાહ્ય નિયંત્રણ કેન્દ્રક	પુરુષ સ્ત્રીઓ	૪૯.૫૦ ૪૯.૯૫	૬.૫૬ ૫.૨૭	૦.૪૫	-૦.૨૫

કોષ્ટક નં ૨ જોતા જણાશે કે શિક્ષિત પુરુષો અને સ્ત્રીઓના જીવનસંતોષની ટી-કિંમત ૨.૧૫ જોવા મળે છે. જે ૦.૫ કક્ષાએ સાથેક ગણાશે. તેની સરાસરી પુરુષો અને સ્ત્રીઓ અનુક્રમે ૫૩.૧૩ અને ૫૦.૦૪ જોવા મળે છે. અને તેનું પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૪.૬૦ તેમજ ૫.૨૭ જોવા મળે છે. અને સરાસરી તફાવત ૩.૦૯ જોવા મળે છે. જ્યારે અશિક્ષિત પુરુષો અને સ્ત્રીઓના જીવન સંતોષ પરના પ્રાપ્તાંકો પરથી મળેલ ટી કિંમત -૦.૪૮ જોવા મળે છે. જે કોઈ પણ કક્ષાએ સાથેક નથી. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૪૭.૯૬ અને ૪૮.૮૯ જોવા મળે છે. જેનું પ્રમાણ વિચલન ૬.૬૭ અને ૭.૪૨ જોવા મળે છે. તેનો સરાસરી તફાવત ૦.૯૩ જોવા મળે છે.

નિયંત્રણ કેન્દ્રકના પ્રાપ્તાંકો બાહ્ય નિયંત્રણ કેન્દ્રક પુરુષો અને સ્ત્રીઓના પ્રાપ્તાંકોની ટી કિંમત ૧.૧૧ જોવા મળે છે. જેની સરાસરી પુરુષો અને સ્ત્રીઓમાં અનુક્રમે ૫૧.૧૮ અને ૪૯.૦૦ જોવા મળે છે. જેનું પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૬.૭૧ અને ૭.૯૮ મળે છે. તેનો સરાસરી તફાવત ૨.૧૮ જોવા મળે છે. જ્યારે આંતરિક નિયંત્રણ કેન્દ્રકના જીવનસંતોષના પ્રાપ્તાંકોની ટી-કિંમત -૦.૨૫ જોવા મળે છે. જેની સરાસરી પુરુષો અને સ્ત્રીઓમાં અનુક્રમે ૪૯.૦૫ અને ૪૯.૯૫ મળે છે. જેનું પ્રમાણ વિચલન ૬.૫૬ અને ૫.૨૭ મળે છે. જ્યારે સરાસરી તફાવત -૦.૨૫ જોવા મળે છે.

પરિણામની ચર્ચા:

ઉપરોક્ત કોષ્ટકનું અવલોકન કરતા જણાશે કે મળેલ ટી કિંમતમાં માત્ર બે ચલની 'ટી' - કિંમત સાથેકતા દર્શાવે છે. સામાન્યતઃ એવું મનાય છે કે સ્ત્રીઓ અને પુરુષોના જીવનસંતોષમાં તફાવત સંભવી શકે, પરંતુ અહિંયા મળેલ ટી- કિંમત એ બાબત પુરવાર કરતી નથી. જ્યારે આપણે શિક્ષિત સ્ત્રી-પુરુષના જીવનસંતોષના પ્રાપ્તાંકોને પ્રાપ્ત થયેલ કિંમતમાં આ સાથેકતા જોઈ શકિયે છીએ જેના શક્ય કારણરૂપ એમ દર્શાવી શકાય કે શિક્ષણની અસર એક મનુષ્ય પર થોડા- ઘણા અંશે થાય જ છે. જેમાં સ્ત્રી-પુરુષોમાં ભેદ જણાતો નથી.

નિયંત્રણ કેન્દ્રક પર પ્રાપ્ત થયેલ ટી કિંમત પણ સાથેકતા દર્શાવતી નથી. આના શક્ય કારણરૂપ એમ દર્શાવી શકાય કે લોકો માટે મનોવૈજ્ઞાનિક જરૂરતો કરતા સામાજિક પરિસ્થિતિ વધારે અસરકારક બનતી હોય છે. પુરુષો અને સ્ત્રીઓના બાહ્ય નિયંત્રણ કેન્દ્રકની બિન સાથેકતાના કારણરૂપ આપણે એમ દર્શાવી શકીએ કે

દરેક જાતિ પર નસીબની અસર થોડા ઘણા અંશે સ્વિકારાય છે. સ્ત્રી કે પુરૂષ આમાંથી બાદ રહી શકતા નથી. જ્યારે આંતરીક નિયંત્રક કેન્દ્રિકની બિન સાથેકતા કારણરૂપે આપણે એમ દર્શાવી શકીએ કે માણસને પોતાની શક્તિ કરતા પણ કુદરતની કરામત પર વધારે શ્રદ્ધા હોય છે. તેઓ કુદરતી શક્તિ આગળ જાણે કે પોતાને લાચાર અનુભવતા હોય છે અને તેથી તેઓ નસીબને બળવાન માની અને ક્યારેક પોતાની ક્ષતિપૂર્તિ પણ કરતા હોય એવું બની શકે.

તારણો:

૧. સ્ત્રી અને પુરૂષોના જીવન સંતોષના પ્રાપ્તાંકમાં કોઈ સાથેક તફાવત જોવા મળતો નથી.
૨. શિક્ષિત અને અશિક્ષિત બંને ચલના પ્રાપ્તાંક પરથી કહી શકાય કે તેઓમાં જીવનસંતોષની બાબતમાં તફાવત જોવા મળે છે.
૩. નિયંત્રણ કેન્દ્રિકના પ્રાપ્તાંકો પરથી જણાશે કે બાહ્ય કે આંતરીક નિયંત્રણ કેન્દ્રિક કોઈ સાથેકતા તફાવત જણાતો નથી.
૪. શિક્ષિત પુરૂષો અને સ્ત્રીઓના પ્રાપ્તાંકો પરથી જણાશે કે તેઓના જીવનસંતોષમાં કોઈ તફાવત પડે છે.
૫. અશિક્ષિત પુરૂષો અને સ્ત્રીઓના પ્રાપ્તાંકો પરથી જણાય છે કે તેઓના જીવનસંતોષમાં કોઈ તફાવત જોવા મળતો નથી.
૬. કર્મચારીઓના બાહ્ય નિયંત્રણ કેન્દ્રિકના પ્રાપ્તાંકો પણ કોઈ સાથેક તફાવત દર્શાવતા નથી.
૭. કર્મચારીઓના આંતરિક નિયંત્રણ કેન્દ્રિકના પ્રાપ્તાંકો પણ કોઈ સાથેક તફાવતનું સૂચન કરતા નથી.

સારાંશ:

પ્રસ્તુત અભ્યાસનો હેતુ ઘડિયાળના કારખાનામાં કામ કરતા કર્મચારીઓના જાતિ, શિક્ષણ અને નિયંત્રણ કેન્દ્રિકના સંદર્ભમાં જીવનસંતોષ માપન અંગેનો હતો. અભ્યાસના હેતુને ધ્યાનમાં રાખીને મોરબી શહેરના દેશ-વિદેશમાં પ્રખ્યાત "સમય" અને જયશ્રી ટાઇમ્સ" એવા બે કારખાનામાંથી ૧૦૦ કર્મચારીઓની યાદચ્છ રીતે પસંદગી કરવામાં આવી. જેમાં સ્ત્રી-પુરૂષ અનુક્રમે ૫૦-૫૦ની પસંદગી પામેલા જેઓની શૈક્ષણિક લાયકાતને પણ સમાન રાખવાનો પ્રયાસ કરેલો. ઉપરાંત લઘુત્તમ તેમજ મહત્તમ ઉંમર ૩૫-૫૦ વર્ષે રાખવાનો પ્રયત્ન કરેલ. જીવનસંતોષના માપન માટે પી.કે. ડીલોન રચિત (૧૯૮૮) Life satisfaction scale નો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ. અભ્યાસ હેતુને સિધ્ધ કરવા માટે આંકડાશાસ્ત્રીય પૃથ્થકરણ ટી-કિંમત દ્વારા કરવામાં આવેલું. તારણો બતાવે છે કે પુરૂષો અને સ્ત્રીઓના જીવનસંતોષમાં કોઈ તફાવત પડતો નથી. પરંતુ શિક્ષણ પ્રમાણ આ તફાવતને સૂચવે છે. નિયંત્રણ કેન્દ્રિકમાં પણ કોઈ સાથેક તફાવત જોવા મળતો નથી.

References

- I. Bhogayata(1985) Locus of control:- Rotter's Internal- External Locus of control scale.
- II. Dhillon, P.K (1988) Life satisfaction Scale in (Eddi & Composition) Prof. D. M. Pestonjee, concept publishing company, New Delhi-110 015: Second Hand book of Psychological and Social Instruments.
- III. Shrivastava A. K. and Singh (1981) Occupational stress, Third hand book of psychological Instrument, New Delhi.

ડૉ. પલ્લવી. આર ચૌહાણ

મદદનીશ પ્રાધ્યાપક

મનોવિજ્ઞાન વિભાગ

શ્રી. આર. આર. લાલન કોલેજ

ભુજ

Copyright © 2012 – 2018 KCG. All Rights Reserved. | Powered By: Knowledge Consortium of Gujarat